

Nadějí do budoucna zůstává určitý druh symbiózy celoevropského procesu, který přináší prvek komplexnosti a NATO, případně Západoevropské unie, které mají mocenské prostředky. To však je prozatím pouze naděje, jejíž uskutečnění není zatím časově odhadnutelné.

Do té doby bude trvat hájení národních zájmů jednotlivých subjektů mezinárodního práva včetně zájmů bezpečnostních. Přes prvořadost politických přístupů musí být v záloze i vojenský prvek, tj. ozbrojené síly určené pouze k nutné sebeobraně v duchu příslušných ustanovení Charty OSN a Závěrečného aktu KBSE, ke zdůraznění svrchovanosti státu, která bude ještě dlouho nutným projevem samostatnosti, k řešení úkolů spojených s překonáváním následků živelných pohrom a jiných otřesů, nezvládnutelných běžnými silami, způsoby i k plnění úkolů v případných mezinárodních bezpečnostních systémech podle vývoje mezinárodní situace. Poslední z uvedených prvků se stává spojovacím článkem mezi současností a budoucností.

Pokud jde o Československo, jsou uvedené předpoklady v podstatě respektovány v československé vojenské doktríně, jejíž zásady schválilo Federální shromáždění v březnu 1991.

Závěrem chci zdůraznit, že vytváření nových států v Evropě činí ustanovení Závěrečného aktu KBSE o nedotknutelnosti současných hranic překonaným. Tato skutečnost oddaluje a ztěžuje využití procesu KBSE jako základny příštího komplexního systému evropské bezpečnosti. To však neznamená vzdát se uvedeného cíle, který by se naopak měl stát hlavním činitelem stabilizace těžce zkoušeného světadílu, uchránit jej dalších otřesů i nesnáží.

Podplukovník PhDr. Jan Eichler, CSc.

AMERICKÉ POJETÍ EVROPSKÉ BEZPEČNOSTI

Převratné změny posledních let a měsíců od základu změnil celý systém mezinárodní bezpečnosti. Skončilo období dvoupólové konfrontace, spočívající na vzájemném odstrašování dvou protistojících nepřátelských koalic. Počátek 90. let je proto ve znamení hledání nového modelu mezinárodní bezpečnosti, přičemž největší pozornost se upíná na evropskou.

Nový systém evropské bezpečnosti (SEB) bude vektorovým výsledkem působení několika nejvlivnějších subjektů světové politiky, z nichž jednoznačně nejvlivnějším jsou USA. Lze tudíž očekávat, že právě ony se při vytváření systému evropské bezpečnosti prosadí nejvýrazněji.

Podoba tohoto systému je dnes ve Spojených státech amerických předmětem mnoha studií, úvah politických a vědeckých zařízení. Četní odborníci publikují své závěry, přičemž se v mnoha otázkách shodují, však i odlišují. O americkém pojetí SEB tudíž nelze pojednávat

jako o uzavřeném. Stejně tak není možné podat o něm úplnou a vyčerpávající výpověď. Cíl tohoto článku je mnohem skromnější - uvést nejdůležitější obsahové otázky i odpovědi, poskytnuté významnými americkými odborníky. V této souvislosti je nezbytné ještě připomenout, že otázky bezpečnostní politiky nejsou v USA záležitostí pouze ministerstva zahraničí nebo Bílého domu, ale jsou naopak předmětem výzkumu mnoha odborných zařízení, jejich závěry a doporučení jsou základem pro rozhodování nejvyšších státních činitelů i jejich kolektivů.

Přístup USA k problematice v evropské bezpečnosti vychází z jednoho ze základních dlouhodobě působících dilemat americké zahraniční a bezpečnostní politiky: "**leadership nebo izolacionismus**" (vůdcovství nebo nezasahování). Obě zaměření přitom mají dlouhou tradici, hluboké historické kořeny a stoupence i dnes. Řešení je, a v blízké budoucnosti i nadále bude ovlivňováno následujícími skutečnostmi:

- Dvojsmyslný dopad skončení studené války. USA z ní vyšly jako triumfální vítěz, což mnohé vede k názoru, že USA mají právo zakotvit své podmínky systému bezpečnosti ve světě, zvláště v Evropě. Na druhé straně však rozplynutí sovětské hrozby spolu se stále nepříznivějším vývojem ekonomické soutěže s USA a Japonskem vyvolaly v americkém politickém povědomí pocit zranitelnosti, zároveň s tím i pochybnosti, zda je správné, aby Spojené státy i nadále hrály vedoucí roli ve světové politice.

- Únava z dosavadního dlouhého naplňování vedoucí role ve světové politice, sklonky nezasahovat do politiky a událostí jiných zemí se projevují zejména ve veřejném mínění USA. Sílí totiž přání, aby USA nezapomněly samy na sebe při rozdělování tzv. mírových dividend, aby podstatně snížily vojenský rozpočet, tím získaly prostředky na řešení takových naléhavých problémů, jakými jsou především drogy, AIDS, životní prostředí, zhoubné choroby, japonská konkurence v ekonomice i v obchodě, výbušná situace v Latinské Americe, Africe a na Blízkém východě.

- Tyto názory sdílí nejenom veřejné mínění, nýbrž i tzv. liberální proud americké zahraniční politiky, pod vůdcovstvím chápe pouze politické uspořádání, které by ostatním demokratickým státům světa sloužilo jako model, ale přitom by již skoncovalo s misionářskými předsudky a s prosazováním amerických zájmů pomocí síly (ať už ekonomické, politické, či vojenské).

Jiné skutečnosti zase hovoří proti nezasahování a ve prospěch zachování amerického vůdcovství. Jde zejména o následující:

- Spojeným státům přišla velice vhod nedávná válka o Kuvajt: západní Evropa i Japonsko, jež do té doby neustále získávaly v ekonomické soutěži s USA, se nezmohly na vlastní iniciativu. To upevnilo předtím otřesenou vedoucí roli USA v západním světě a oslabilo úsilí západní Evropy o zbavení se závislosti na tzv. bezpečnostních zárukách USA i na vytvoření samostatného evropského bezpečnostního modelu.

- Vedle liberálního působí též konzervativní proud americké zahraniční politiky, který se zasazuje o uchování, či dokonce zesílení vlivu USA na světovou politiku. Tento proud je zejména v Kongresu vlivnější, než proud liberální (mnoho stoupenců má rovněž mezi americkými novináři).

- Rozhodování nejzávažnějších otázek americké zahraniční a bezpečnostní politiky je soustředěno na nejužší okruh činitelů - prezident USA, ministři zahraničí a obrany, prezidentův poradce pro otázky národní bezpečnosti a náčelník štábu ozbrojených sil. Tito činitelé rozdělují bezpečnostní problematiku do dvou okruhů. Do prvního okruhu zařazují otázky uspořádání aliance, rozsah vojenských rozpočtů, rozmístění ozbrojených sil, kontrolu zbrojení, vztahy s bývalým SSSR. Do druhého okruhu počítají politické a ekonomické souvislosti bezpečnosti, politické a hospodářské vztahy se západní i východní Evropou. Jsou názoru, že v druhém okruhu se nutnost angažovanosti USA výrazně snížila a že nastala doba příznivá pro velké zvýšení samostatnosti a nezávislosti Evropy. Naproti tomu v prvním okruhu považují

místo a úlohu USA nadále za nezastupitelné, a to zejména "ve strukturální přestavbě evropské obrany i v řešení německého problému".

Lze předpokládat, že přinejmenším v první polovině 90. let bude převládat přístup, který dnes zaujímají prezident a jeho nejbližší spolupracovníci. Určité prvky izolacionismu se mohou projevit v ekonomické a politické oblasti, ne však v oblasti bezpečnostní a vojenské politiky.

Je možné očekávat, že bezpečnostní politika USA se bude prosazovat především následujícími subjekty světové a evropské politiky:

● Americké pojetí nového atlantismu

Američtí činitelé i odborníci "považují uchování NATO za nejdůležitější nástroj k pokračujícímu prosazování strategických zájmů USA a k udržení jejich vlivu nejen ve vojenské, ale i v politické a ekonomické oblasti". Z toho vychází i tzv. "nový atlantismus", který byl naznačen J. Bakerem v Berlíně dne 12. 12. 1989. NATO se má stát hlavním činitelem nejen evropského, nýbrž i celosvětového systému mezinárodní bezpečnosti, jeho poslání se má projevit především v:

- procesu ověřování plnění dohod o kontrole zbrojení (zejména konvenčního),
- rozšíření záběru konzultací též při společném hledání způsobů, jak čelit tzv. nepřímým hrozbám celosvětového rozměru, které se vyostřují jako důsledek oslabení konfrontace Západ - Východ (zejména oblasti střetnutí, rozšiřování balistických, chemických a biologických zbraní),
- prosazování lidských práv, pomoci východoevropským zemím při zavádění a upevňování demokratických režimů.

● Pokles významu vojenských prostředků bezpečnosti a nárůst významu prostředků politických má být podle amerických názorů dalším základním příznačným jevem přechodu od dvoustranného střetnutí k dlouhodobé stabilitě. NATO již nemá trvat na odhodlání použít jaderné zbraně (JZ) jako první, ani na hrozbě stupňování jaderného střetnutí, která vyžadovala vlastnictví a neustálou modernizaci všech kategorií JZ. Základním smyslem jaderného odstrašování má být, "aby žádný budoucí sovětský činitel nepodlehli pokušení využít vojenskou sílu nebo hrozbu jejího použití k dosahování svých politických cílů".

Američtí odborníci a političtí činitelé počítají v oblasti jaderného odstrašování USA se dvěma základními variantami vývoje:

Američtí odborníci navrhují pro nastávající období několik možností úlohy jaderných zbraní v rámci bezpečnostní strategie USA:

- Pojetí kombinované obrany a útoku, jež se zakládá na myšlence, že dosažení naprosto nepropustné protiraketové obrany by narušilo mezinárodní bezpečnost, neboť iluze naprosté odolnosti vůči odvetnému úderu by jednu i druhou stranu mohla vést k pokušení zneužít vojenských prostředků k dosažení politických záměrů. Cílem tohoto pojetí je dosáhnout vhodného propojení protiraketové obrany a dostatečného počtu strategických útočných raket, jež by upevnilo věrohodnost odstrašování na co nejnižší úrovni jaderných zbraní.

- Nové strategické pojetí, které prosazuje tým odborníků vedený P. Nitzem. Cílem je výrazně snížit počet jaderných zbraní na obou stranách, vytvořit smluvně definovaný systém strategických obranných prostředků. Prvním krokem k takovému systému by měla být "sovětsko"-americká smlouva o 50% omezení strategických jaderných potenciálů, po níž by oběma stranám zůstalo 6000 jaderných hlavic. Dále by se "obě" strany měly zavázat, že ve své strategické obraně ponechají určitou nezbytnou míru propustnosti pro protivníkovy útočné rakety. Nitze vychází ze závěru, že ani jedna strana nesmí mít systém dokonalé protiraketové obrany, protože tím by znehodnotila jistotu druhé strany, že i po případném protivníkově prvním úderu by její zbylé útočné jaderné zbraně byly schopny proniknout protiraketovou obranou, zasadit odvetný úder, tím protivníka vlastně účinně odstrašovat od pokusu na první úder vůbec pomyslet. Třetí fází by mělo být rozsáhlé a zevrubné "sovětsko"-americké

jednání za účelem co největšího možného sblížení strategických pojetí. Díky tomu by měla zeslábnout vzájemná nedůvěra a podezřívavost, protože namísto nejistoty, která může vést ke zkratovým, nebezpečným rozhodnutím, by nastoupila jistota, opírající se o skutečnost, že obě strany by měly stejný počet jaderných hlavic, stejný strop v protiraketové obraně a navíc i stejné strategické pojetí.

USA však nevyklučují ani nepříznivý vývoj ve státech bývalého SSSR - návrat totality, anarchii, či dokonce občanskou válku. V takovém případě by se nástupnické státy SSSR znovu staly nevypočitatelnými, nebezpečnými a přestaly by být partnerem NATO v oblasti mezinárodní bezpečnosti. NATO by se muselo vrátit k upevňování věrohodnosti vojenského odstrašování.

Četní američtí odborníci vyjadřují názor, že oslabení konfrontace Východ-Západ umožňuje podstatně snížit americkou vojenskou přítomnost v Evropě. Předpokládají snížit počet amerických vojáků ve starém světadle na 70 nebo dokonce 50 tisíc. Hovoří se především o "zředění" amerických ozbrojených sil v prostoru bývalé německo-německé a nynější německo-československé hranice a jejich rozptýlení do větší hloubky celé západní Evropy. Dále počítají se snížením americké vojenské přítomnosti na "křídlech" (na Islandu, v Norsku, Dánsku a Velké Británii - na severním, v Portugalsku, Řecku, Itálii, Španělsku a Turecku, tj. na jižním) na celkový strop 30 tisíc vojáků. Zároveň s tím se připravuje podstatné snížení jaderné výzbroje amerických ozbrojených sil na evropském území. Tím by se fakticky odboural jeden stupeň americké a atlantické odstrašovací strategie, spočívající právě na využití tzv. jaderných zbraní na válčišti. Znamenalo by to ne-li konec, pak alespoň zásadní přehodnocení dosavadního vojensko-strategického pojetí pružné reakce.

USA připravují podstatné snížení počtu svých jaderných zbraní v Evropě a podstatné přehodnocení jejich významu i poslání. Chtějí těmto zbraním vyhradit výrazně odstrašovací poslání. Na rozdíl od minulosti, že "jejich poslání nemá být zvrácení nepříznivého vývoje války o Evropu, nýbrž působit jako stabilizující pojistka v krizi".

I při těchto dalekosáhlých změnách však považují američtí stratégové za nepřijatelné:

- úplný vojenský odchod USA z Evropy, neboť "by Atlantické společenství zbavil jeho páteře, oslabil by jeho konzultativní funkci, jeho vitalitu; Spojeným státům americkým by vzal možnost ovlivňovat a působit jako jeho stabilizující činitel",

- možnost, že v Evropě by v důsledku nedomyšlených odzbrojovacích opatření vznikla nestrukturovaná pásma, která by nebyla pokryta dostatečným vojenským zabezpečením.

Z amerického názoru na konvenční pokrytí bezpečnosti pro ČSFR vyplývá:

- ať už se prosadí optimistická, či pesimistická varianta, nesmí naše území být vojensky nestrukturované, nebo činitelem nestability na evropském světadlu,

- současná situace vyžaduje rovnoměrné rozložení ozbrojených sil po celém území ČSFR, nikoli jejich soustředování do jediného směru,

- naplnění optimistické varianty by vytvořilo příznivé prostředí a umožnilo dosáhnout spolehlivé i dostatečné bezpečnosti při minimálních výdajích,

- naplnění pesimistické varianty by naopak zvýšilo nároky na investice i technologickou úroveň výzbroje armády.

V očích amerických činitelů a odborníků je západní Evropa dalším významným subjektem evropské a světové politiky. Nikdo v USA nepodceňuje neustálý nárůst její ekonomické, průmyslové, zejména vojenskoprůmyslové síly. Zároveň s tím však panuje přesvědčení, že pokud jde o bezpečnostní politiku, pak "i po ukončení studené války bude nadále závislá na vedoucí roli USA, neboť ještě nedospěla na takovou úroveň politického souladu, která by jí umožnila převzít od USA jejich štafetu".

● Zájmům USA vyhovuje především vzestup aktivity a samostatnosti EHS, které dle prezidenta Bushe musí překročit své čistě ekonomické poslání a:

- být faktorem stability celého světadilu,
- zabezpečit proces postupného začleňování reformovaného "SSSR" do evropských struktur,
- stát se orgánem postupného zakotvení států východní i střední Evropy,
- udržovat pevné spojení se sjednoceným Německem a vyloučit jeho případné sklony k samostatným krokům, které by mohly narušit rovnováhu sil v Evropě,
- čelit nebezpečí nacionalismu, který by mohl otřást evropskou stabilitou.

● Západoevropská unie (ZEU) získává v USA uznání. Jestliže ji Reaganova administrativa považovala za jeden z podřízených orgánů NATO, pak ji Bushova vláda považuje za orgán doplňující, smířila se s tím, že význam ZEU a dalších orgánů západoevropské vojenské integrace, zejména Nezávislé programové skupiny, bude dále narůstat. Snahou Washingtonu je vyloučit sílící západoevropskou konkurenci ve výrobě konvenčních zbraní nové generace, a to především cestou spolupráce s nejsilnějšími západoevropskými zbrojařskými firmami.

● Vztah USA k jednotlivým západoevropským zemím:

- Tradičně nejbližším spojencem USA v Evropě je Velká Británie. Poslední vývoj ukázal, že USA nepodpořily nedůvěřivé stanovisko M. Thatcherové k procesu evropské integrace a že i nové britské vládě připomínají, že evropské sjednocování na jedné a uchování NATO na druhé straně si vůbec neprotiřečí, ale naopak se vzájemně doplňují. Ústředním zájem USA je, aby se Velká Británie díky svému konzervatismu sama nedostala do izolace bez možnosti vyvažovat narůstající tíživost sjednoceného Německa a plány Francie usilující o vyniknutí.

- Pokud jde o Německo, důvodem amerických obav není oživení agresivních tradic německé politiky, ale především změna poměru sil v Evropě. Se znepokojením se zvažuje rovněž možnost, že rozpad SSSR by mohl v Německu vyvolat sklony k samostatným iniciativám, zaměřeným na Východ a oslabit západoevropskou kontrolu sjednoceného Německa. USA mají hlavní zájem především na tom, aby Německo i po svém sjednocení zůstalo pevně zakotveno v rámci západoevropské bezpečnostní strategie.

- Vzájemné neshody a rivalita přetrvávající ve vztazích USA s Francií. USA vyčítají Francii, že "svá přání vydává za skutečnost, chce získat větší vliv, než odpovídá její skutečné síle a za nástroj jim má být KBSE posílená na úkor NATO a působící jako jeho protiváha". Francouzské vládní kruhy zase podezírají USA, že na zachování NATO trvají proto, aby i nadále měly určující vliv na vztah západní Evropy k zemím střední a východní Evropy (i bývalého SSSR). V nejbližší době lze očekávat další vzájemné střety obou zemí: Američané budou nadále prosazovat určující roli NATO, zatímco Francouzi budou chtít oslabit NATO ve prospěch KBSE a ZEU. Dále je pravděpodobné, že USA budou Francii podněcovat ke sladění postupu a spolupráci s Velkou Británií, zdůrazňující přitom především nezbytnost vyvažovat rostoucí tíživost Německa.

● Vůči všem západoevropským státům budou USA zdůrazňovat, že základní institucionální zárukou jejich bezpečnosti musí i nadále zůstat NATO, protože je:

- Nezastupitelným nástrojem jejich vzájemné spolupráce v oblasti bezpečnostní politiky.
- Jedinou možnou zárukou společné strategie sjednocovacího evropského procesu.
- Jedinou institucí, která může zklidnit bývalé Sověty tím, že jim dá záruky, že sjednocené Německo nebude ohrožovat jejich bezpečnostní zájmy, je nejlépe uzpůsobeno i k tomu, aby čelilo zvrátům ve státech střední a východní Evropy a aby je při vší stabilitě postupně zapojilo do celoevropského systému bezpečnosti.

- Možné oslabit význam NATO a vedoucí úlohy USA až tehdy, "když západní Evropa překoná své vnitřní neshody, bude mít větší důvěru sama v sebe a bude schopna vzít na

sebe odpovědnost za svůj vlastní osud". Však samotné posouzení této zranitelnosti může být velice subjektivní záležitostí, může vyvolat i nové neshody mezi USA a západní Evropou.

USA spatřují přínos KBSE pro evropskou bezpečnost v:

- řešení sporných otázek cestou jednání,
- kontrole dodržování politických norem demokracie a lidských práv,
- postupném prosazování nejrůznějších opatření důvěry mezi Západem a bývalým SSSR,
- vytvoření mechanismu pro předcházení krizovým situacím a pro jejich případné řešení,
- vybudování takového členění evropských vztahů, které by státům bývalého Sovětského svazu vyhradilo důstojné místo a umožnilo by jim i patřičný rozvoj vztahů se sousedy, navíc by dalo jistotu, že nebudou vyloučeny z procesu tvorby nového evropského bezpečnostního systému,
- aktivní podpoře procesu demokratizace států střední a východní Evropy; zvláště velký význam je přikládán tomu, že "KBSE by těmto zemím dala možnost zbavit se závislosti na sovětských bezpečnostních zárukách takovým způsobem, který by ani zdaleka neprovokoval tolik, jako případný vstup těchto do NATO".

Z uvedené je zřejmé, že USA přisuzují helsinskému procesu druhofadlou roli ve srovnání se Severoatlantickým spojenectvím, že zásadně nesouhlasí s francouzským pojetím, podle kterého by se právě KBSE mělo stát hlavní institucí evropské bezpečnosti. V amerických vládních kruzích totiž převládá názor, že "předčasná přeměna KBSE ve skutečnou organizaci kolektivní bezpečnosti by jí mohla v rámci světadílu připravit stejný osud, jaký celosvětově stihl OSN. To by bylo velkým rizikem, zvláště za situace, kdy jsou příznivé podmínky pro opatrnou a umírněnou postupnou přeměnu KBSE v nový doplňující prvek západních bezpečnostních struktur".

Z převratných a mnohdy i překotných změn, ke kterým došlo v bývalém SSSR a státech střední i východní Evropy ve druhé polovině minulého a zejména na počátku tohoto desetiletí, vyvodili američtí činitelé, že:

- bývalý SSSR skutečně přestal být hrozbou a stal se partnerem v oblasti mezinárodní bezpečnosti,
- jeho role ve světové politice se snížila a bude se nadále snižovat,
- v důsledku toho se bude zákonitě zvyšovat role a zodpovědnost USA.

Americký postup vůči rozpadlému SSSR vychází z názoru, že oslabení sovětské přítomnosti v Evropě a jeho přizpůsobení na ztráty místa a vlivu ve světové politice nejsou jenom "sovětským" problémem, ale jevem, který bude mít závažné geostrategické dopady. V pokračující erozi SSSR jsou spatřována dvě hlavní rizika:

- Bývalý SSSR by přestal hrát svoji přirozenou roli v této oblasti a zejména mezi slovanskými národy. Tím by zmizela nezbytná politická a kulturní protiváha vůči neustále sílícímu ekonomickému vlivu Německa. USA spatřují hrozbu v tom, že sjednocené Německo by mohlo svůj zájem soustředit na volný prostor na východě, oslabit své vazby na západní Evropu, vymknout se její kontrole (i ze strany USA).

- Za ještě větší nebezpečí je považována "sovětská" snaha o vedoucí úlohu ve střední a východní Evropě, která by se obnovila již nikoli na základě marxisticko-leninské ideologie, nýbrž ruského nacionalismu. To by mohlo narušit demokratický a mírový vývoj evropského světadílu.

USA chtějí, aby jejich partnerem byl stabilní a vypočitatelný "Sovětský svaz", který se takovým může stát jen na základě naplnění vnitropolitických podmínek.

V rámci systému mezinárodní bezpečnosti jsou USA ochodlány hrát hlavní roli především při upevňování přechodu od dvou pólů ke vzájemné spolupráci. Její naplňování však spojuje s podmínkami, mezi nimiž nabývají prvořadého významu **vnitropolitické** spojené s přechodem na tržní hospodářství a zavedením systému zastupitelské demokracie.

Podle názoru amerických odborníků však má základní možnosti:

▲ Většina vlivných amerických ekonomů a politologů je názoru, že neúčinnější metodou pro nastolení tržního hospodářství, zejména pro překonání ekonomické a průmyslové zaostalosti je metoda **ekonomického ultraliberalismu**, spočívající na jednoznačné přednosti ekonomiky před politikou. Její uplatňování však vede k rychlé sociální diferenciaci a k hromadění sociálního napětí, od něhož je velmi blízko k sociálním a politickým střetům. Nutnost jejich zvládnutí vede, jak svědčí dějiny západních zemí i tzv. třetího světa, k většímu či menšímu omezení demokratických forem vládnutí, k pokračujícímu prosazování ekonomické strategie pomocí autoritativních vojenskopolitických zásahů státu. Spojení ekonomicky liberálního a politicky autoritativního východiska by tedy ve státech střední a východní Evropy mohlo být značně podobné vývoji, kterým v nedávné minulosti prošly Chile, Jižní Korea nebo Čína. Společným jmenovatelem je prosazování tvrdé ekonomické reformy doprovázené politickými omezeními nebo dokonce diktaturou. Proto mnoho amerických ekonomů a politiků má nedůvěru vůči politikům typu Jelcina. Vidí v nich nebezpečí upřednostňování politických hledisek a rozhodnutí před ekonomickými, což z hlediska liberální ekonomiky znamená odkládání naléhavých řešení, nedůslednost a polovičatost. Naopak za perspektivní jsou považováni politikové typu Klause, kteří prioritu spatřují v ekonomické strategii, jí přizpůsobují a podřizují politiku.

▲ Naproti tomu **politické řešení** upřednostňuje politická a sociální hlediska se snahou o nejvyšší omezení sociálních střetnutí a o zachování politické demokracie při přechodu k tržnímu mechanismu. Toto řešení naopak vyznívá ve prospěch politiků typu Jelcina. Jeho stoupenci jsou však v USA v menšině, poněkud vlivnější jsou v západní Evropě, avšak ani tam zatím nemají určující vliv.

- Další podmínkou je zavedení systému, který bude dodržovat lidská práva a politické svobody.

- Velký význam je přikládán rovněž zabezpečení všech předpokladů pro svobodu volby neslovanských národů. USA však neměly zájem na rozpadu SSSR, neboť v tom spatřují hrozbu vzniku geopolitického vakua ve velmi rozsáhlé, strategicky mimořádně důležité oblasti světové politiky.

V oblasti kontroly zbrojení přikládají USA největší význam systému ověřování plnění uzavřených dohod. Za jeho nejdůležitější prvky přitom považují: přísnou kontrolu kategorie ICBM, kterou pokládají za největší nebezpečí pro stabilitu mezinárodní situace, jasné vymezení zón, v nichž tyto zbraně mohou být rozmístěny, jejich vybavení elektronickými čidly, která by umožnila jejich neustálé sledování a kontrolu. Jelikož však v jednáních o kontrole zbrojení doposud naprostou většinu ústupků činil bývalý SSSR, vyvstává určité nebezpečí, že jednající strany by se mohly začít dělit na vítěznou a poraženou, na stranu, jež získává a na stranu, která ztrácí. To by mohlo narušit duch partnerství a příznivě ovlivnit celý proces kontroly zbrojení.

Pokud jde výlučně o země střední a východní Evropy, platí pro ně tytéž základní politické podmínky jako pro státy bývalého SSSR, zejména varianty přechodu k tržnímu hospodářství. V ekonomické oblasti (na rozdíl od bezpečnostní) jsou USA ochotny ponechat volnější prostor pro iniciativu EHS. Ovšem pokud Evropská společenství nevypracují jasný program sjednocování ekonomik států střední a východní Evropy, pak USA bez váhání podpoří možnost uplatnění ekonomického liberalismu, i kdyby měla být po určitou dobu prosazována autoritativními politickými zásahy státu.

Rovněž v této oblasti se projevuje obecný směr vývoje. Pokles vlivu bývalého SSSR a nárůst vlivu Západu, zejména pak USA. Američtí odborníci však upozorňují, že "Bush si je velmi dobře vědom, že by narazil na vážný odpor a nepochopení veřejného mínění, kdyby prosazoval nové projekty, jež by zabránily snížení vojenského rozpočtu, nebo pokud by politickou

přítomnost USA v Evropě učinil rukojmím politických rozmarů bývalého komunistického světa".

Lze tedy předpokládat, že USA budou od států střední a východní Evropy vyžadovat, aby v oblasti bezpečnostní politiky braly v úvahu následující základní americké požadavky:

- Dodržovat zájmy bývalého SSSR, neboť USA i přes soustavné oslabování a rozpad ještě budou potřebovat nástupnické státy SSSR jako svého partnera při vytváření nového systému mezinárodní bezpečnosti. Mají zájem na tom, aby se nástupnické státy SSSR necítily být vyloučeny z vytváření nového systému evropské bezpečnosti.

- Bývalí spojenci SSSR se mohou postupně napojovat na osvědčený západní systém kolektivní bezpečnosti, avšak nikoli prostřednictvím NATO, nýbrž KBSE.

- Nesmějí požadovat, aby evropská bezpečnost vycházela z bezpečnosti jednotlivých států, ať již současných nebo nástupnických, neboť to je v rozporu s dosavadní západní zkušeností, kde "zájmy a strategie čistě národního charakteru jsou poněkud potlačovány ve prospěch bezpečnostního systému, který je vytvářen shora, neboť opačný postup s sebou nese značná rizika".

Literatura:

- Carton, A.: Amérique du Nord. Paris 1991.
- Sloan, R. S.: Les Etats-Unis et la nouvelle Europe: une stratégie pour l'avenir. Politique étrangère č. 1/1991.
- Mc Namara, R.: Plaidoyer. Prévenir la guerre nucléaire. Paris 1988.
- Brenner, M.: Une nouvelle optique pour la sécurité européenne: le regard de Washington. Politique étrangère č. 3/1990.

Plukovník prof. Ing. Karel Novotný, CSc.

MORÁLNĚ PSYCHOLOGICKÁ PŘÍPRAVA VOJSK

Základem politiky našeho státu je politika míru a spolupráce se všemi národy, přitom je však nezbytné neustále pečovat o zvyšování obranyschopnosti. Je to dáno geografickou polohou Československa, úkoly stanovenými armádě vojenskou doktrínou a zatím také dosud tím, že není vytvořen funkční systém kolektivní bezpečnosti v Evropě.

Obranyschopnost státu závisí především na ekonomice a lidech. Vzhledem k určujícímu charakteru lidského faktoru a náročnosti soudobého ozbrojeného zápasu je třeba mimořádnou pozornost věnovat všestranné, zejména morálně psychologické přípravě vojsk.

Její význam prokázala např. válka vedená v oblasti Perského zálivu.

Zkušenosti z dějin ozbrojených zápasů a jejich vyhodnocení dokumentují, že vítězství je podmíněno především morálním stavem velitelů, štábů a zejména vojsk, která vedou bojovou